

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแสดงพื้นบ้านที่เป็นมรดกของสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านานชนิดหนึ่ง คือ ลิเก ซึ่งมาจากภาษาอาหรับ “คจิก” โดยแต่เดิมนั้นเป็นการสวดสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้าโดยใช้รำมะนาเป็นเครื่องดนตรีประกอบ และพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2423 ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นการแสดงชนิดหนึ่งของชาวมลายู เรียก ยี่เก ประวัติความเป็นมาของลิเกนั้นมีผู้สันนิษฐานไว้มากมายเมื่อนำมาสรุปและวิเคราะห์ร่วมกันพบว่า พัฒนาการมาจากชาวไทยมุสลิมทางภาคใต้ซึ่งรับอิทธิพลมาจากชาวมาเลเซีย โดยเริ่มจากการสวด “คจิก” ซึ่งลิเก เป็นศิลปะการแสดงของไทยที่เคยได้รับความนิยมอย่างสูงมาตั้งแต่ก่อนปีพุทธศักราช 2423 โดยแพร่หลายในกลุ่มชาวไทยมุสลิมทางภาคใต้ของประเทศไทย ก่อนที่จะเผยแพร่ไปยังท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศ โดยเฉพาะภาคกลางที่มีผู้ชื่นชอบการแสดงลิเกมากเป็นพิเศษ และได้พัฒนารูปแบบการแสดงมาตามลำดับ ทางหนึ่งพัฒนารูปแบบการแสดงไปเป็น ลำตัด อีกทางหนึ่งพัฒนาเป็นลิเกที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในอดีตที่ผ่านมา และลิเก ก็ยังเป็นการแสดงที่นิยมกันมากในสังคมไทยซึ่งได้มีการคิดสร้างและพัฒนารูปแบบมาหลายช่วง จากภูมิปัญญาของผู้แสดงที่แท้จริง แม้ว่าลิเกนี้จะเริ่มต้นมาจากการสวดของเจ้าเซ็นหรือแขกอิสลาม แต่ด้วยลักษณะการผสมผสานกับการแสดงของไทยและภูมิปัญญาของศิลปิน จึงทำให้ลิเกได้กลายเป็นความบันเทิงที่สำคัญในวิถีชีวิตของคนไทย ด้วยเหตุนี้ ลิเกจึงมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทยและเป็นความบันเทิงที่สามารถผูกพันกับวัฒนธรรมไทยอย่างแยกไม่ได้ ดังนั้นลิเกจึงเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยให้แพร่หลายไปทุกแห่ง ลิเกก็คือละครของชาวบ้านที่กลายเอกลักษณ์ของชาติไทย และเป็นการแสดงที่ผสมผสานความเป็นไทยไว้ได้ (พลาดิษฐ์ สิทธิชัยกิจ 2539 : 5) ลิเกจึงเป็นมรดกที่มีแสดงอยู่ทั่วทุกภาคในประเทศไทย เนื่องจากมีวิธีการแสดงที่สนุกสนานมีการปรับเรื่องราวให้ทันสมัยและมีการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์ที่งดงามหรูหรา จึงเป็นที่นิยมของประชาชน การแสดงลิเกได้เข้ามามีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงการละเล่นพื้นบ้านในภาคใต้ จังหวัดสงขลา จนก่อให้เกิดการแสดงที่ประยุกต์ขึ้นมาจากลิเก คือลิเกมหาชาติทรงเครื่อง (<http://www.songkhlaaculture.com> เข้าถึง 14 มกราคม 2553)

ลิเกมหาชาติทรงเครื่องเป็นลิเกประเภทหนึ่งที่มีความนิยมในภาคใต้ ส่วนใหญ่จะแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับมหาเวสสันดรชาดก ลิเกมหาชาติทรงเครื่องก็เป็นการแสดงชนิดหนึ่งที่มีบทบาท

สำคัญต่อการบันเทิงในวิถีชีวิตของคนไทย ที่ทำให้ผู้ชมลึกลับจิตใจบทบาทและมีความนิยมชมชอบ การแสดงลิเกมหาชาติทรงเครื่องเสมอมา จึงพากันติดตามชมและให้การสนับสนุนผู้แสดงอย่างหลงใหล การแสดงลิเกมหาชาติทรงเครื่อง ได้แก่การแสดงลิเกแบบพื้นบ้านในเรื่องมหาเวสสันดรชาดก การเทศน์ของพระเพียงอย่างเดียวนั้น ทำให้ผู้ชมไม่สามารถเห็นถึงบทบาทของตัวละครที่พระได้กล่าวถึง ดังนั้นจึงมีการแสดงลิเกสลับกับการเทศน์ เพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมพร้อมกับฟังธรรมะไปด้วย การละเล่นแบบนี้อาจมีคนตรีประกอบก็ได้หรือจะใช้ในการด้นกลอนสดดำเนินเรื่องตลอดก็ได้ การแทรกบทตลกให้ได้หัวเราะกันเป็นเรื่องที่ทำให้คลายความเครียดได้ดี โดยที่การนั้นยังรักษารูปแบบและแนวทางที่โน้มน้าวผู้คนให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธามั่นคงขึ้น (<http://www.cul.hcu.ac.th> เข้าถึง 8 กุมภาพันธ์ 2553)

ลิเกมหาชาติทรงเครื่อง เป็นการนำลิเกมาละเล่นสลับกับการเทศนาของพระในเรื่องเวสสันดรชาดก เป็นการสอดแทรกความบันเทิงให้กับผู้มาฟังพระเทศน์ การแสดงลิเกมหาชาติทรงเครื่องพื้นบ้านที่อยู่ในวัฒนธรรมไทยภาคใต้มานาน นอกจากให้ความบันเทิงแล้วยังมีบทบาทหน้าที่ในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น แก้วบน เป็นต้น ในอดีต ลิเกมหาชาติทรงเครื่องเป็นลิเกประเภทหนึ่งที่มีความนิยมมากในภาคใต้ โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดสงขลา และจังหวัดใกล้เคียง ส่วนใหญ่จะแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับมหาเวสสันดรชาดก ซึ่งมีทั้งหมด 13 กัณฑ์ เมื่อมีงานเทศมหาชาติการเทศน์ของพระทำให้ผู้ฟังไม่มีอรรถรสในการฟัง จึงต้องมีลิเกแสดงสลับกับพระเทศน์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ฟังติดตามและฟังเทศน์มากยิ่งขึ้น ซึ่งการแสดงลิเกมหาชาติทรงเครื่อง เป็นกุศโลบายที่ดึงดูดให้ผู้ชมได้เข้าใจถึงสังขารธรรมะที่พระเทศน์สลับกับการแสดง ซึ่งการแสดงลิเกสลับกับการเทศน์เพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมและให้ผู้ชมได้เข้าใจถึงเรื่องราวที่พระเทศน์ให้ฟังในรูปแบบของการแสดง ลิเกจะแสดงได้นั้น ต้องมีการจัดงานมหาชาติทรงเครื่อง ซึ่งสามารถจัดได้ตลอดทั้งปีไม่ว่าจะเป็นช่วงไหน ส่วนมากจะจัดในช่วงฤดูร้อนและหลักเฉียงในช่วงฤดูฝน สถานที่ในการจัดงานมหาชาติทรงเครื่องส่วนใหญ่จะเป็นลานวัด เนื่องจากลิเกมหาชาติทรงเครื่องเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมทางศาสนา สำหรับการแสดงลิเกแก้วบนนั้น ไม่จำเป็นต้องมีพระเทศน์ลิเกก็แสดงได้เพราะไม่ใช่พิธีกรรมทางศาสนา ลิเกก็จะแสดงให้ผู้ชมดูเพียงอย่างเดียวโดยที่ผู้ชมไม่ต้องนั่งฟังพระเทศน์ ในอดีตลิเกมหาชาติทรงเครื่องเป็นการแสดงที่ได้รับความนิยมมากเพราะเป็นการแสดงที่ให้ความบันเทิงแก่ผู้ชม อีกทั้งผู้ชมยังได้มีโอกาสทำบุญอีกด้วย ปัจจุบันลิเกมหาชาติทรงเครื่องที่มีการแสดงแบบดั้งเดิมนั้นหาชมได้ยาก เนื่องจากสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมีสื่อบันเทิงมากมายปรากฏมากยิ่งขึ้น ศิลปะการแสดงประเภทต่าง ๆ มีหลากหลายผ่านสื่อทางทีวีที่มีความสะดวกในการชมความบันเทิงต่าง ๆ จึงทำให้พิธีการเทศน์มหาชาติทรงเครื่องลดน้อยลงไป และผู้ที่ชมการแสดงลิเกมหาชาติทรงเครื่องก็ลดน้อยลงไปด้วย ทำให้วัฒนธรรมการแสดงลิเกมหาชาติทรงเครื่องซึ่งเคยเป็นที่นิยมในอดีต แต่มาปัจจุบันความนิยมนั้นได้ลดน้อยถอยลง

เหตุนี้เนื่องจากนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงทำให้ความนิยมในศิลปะการแสดง ลักษณะดังกล่าวลดน้อยลงไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม วัฒนธรรม ความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีและการสื่อสารทำให้ขนบธรรมเนียมประเพณีอันยาวนานไม่มีการสืบทอด วัฒนธรรม ท้องถิ่น การรับเอาอารยธรรม จากต่างชาติมาใช้ผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารและ สื่ออินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้ชมลิเกมหาชาติทรงเครื่องมีความลดน้อยลง และมองเป็นเรื่องล้าสมัย

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีอาจหลีกเลี่ยงได้ อาจเป็นผลมาจากการ แพร่กระจายของเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ๆ ความเปลี่ยนแปลงความทันสมัยจนทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในรูปแบบของโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงมีทั้ง เพิ่มสิ่งใหม่ขึ้นและการสูญสลายไปของสิ่งเก่า มีทั้งพลังที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพลังต่อ การเปลี่ยนแปลงบางส่วนเปลี่ยนแปลงช้า ในขณะที่บางส่วนเปลี่ยนแปลงเร็ว การเปลี่ยนแปลง บางส่วนส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นด้วย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่เกิดจากความทันสมัยของเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ จึงมีผลกระทบทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงของการแสดงลิเกมหาชาติทรงเครื่องในบริบทของวัฒนธรรมไทยภาคใต้อย่าง หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งเดิมได้รับความนิยมชมชอบจากผู้ชมในอดีต ปัจจุบันกำลังจะเสื่อมสลายไป ลิเกมหาชาติทรงเครื่องขนานแท้ที่นั่นหาชมได้ไม่มากนัก ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาลิเกมหาชาติทรงเครื่อง ในบริบทวัฒนธรรมไทยภาคใต้ ที่ยังคงมีรูปแบบเดิม มีขั้นตอนพิธีกรรมครบถ้วน มีลักษณะ เดียวกับมโนราห์ซึ่งยังคงมีอยู่ทางภาคใต้ เนื่องจากลิเกมหาชาติทรงเครื่องซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่าง หนึ่งของวัฒนธรรมภาคใต้กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่มีการแสดงที่ให้ความบันเทิงมีมากขึ้น จนทำให้ผู้ชมลิเกมหาชาติทรงเครื่องลดน้อยลงไปมาก การที่ผู้แสดงจะยึดการแสดงลิเกมหาชาติ ทรงเครื่องเป็นอาชีพนั้น โอกาสน้อยมาก หลายคนต้องผันตัวเองไปประกอบอาชีพอื่นเพื่อเป็นอีก ทางเลือกหนึ่งอันเนื่องมาจากการะับผิดชอบที่มากขึ้น ทำให้ผู้แสดงลิเกมหาชาติทรงเครื่องลด น้อยลงไป และคณะก็ไม่สามารถที่จะหาผู้แสดงมาเพิ่มได้ตามที่ต้องการทำให้มีผู้แสดงไม่ เพียงพอต่อการ มีผลทำให้บางคณะต้องล้มเลิกและสูญสลายไป ทำให้วัฒนธรรมการแสดงลิเก มหาชาติทรงเครื่องซึ่งเคยเป็นที่นิยมในภาคใต้ต้องสูญสลายไป

จากสภาพปัญหาดังกล่าวลิเกมหาชาติทรงเครื่อง ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญของภาคใต้ มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนานควรอนุรักษ์ให้ คงอยู่กับภาคใต้สืบไป (บุปผชาติ อุปถัมภ์นรากร 2553 : 117-118) ดังนั้นจากปรากฏการณ์ดังกล่าว ที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของลิเก มหาชาติทรงเครื่องในบริบทวัฒนธรรมไทยภาคใต้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สภาพปัญหาและแนวทาง การส่งเสริมลิเกมหาชาติทรงเครื่องในบริบทวัฒนธรรมไทยภาคใต้ที่เผชิญอยู่ในปัจจุบัน โดยศึกษาวิจัย

จากคณะลิเกมหาชาติทรงเครื่องที่เหลืออยู่เพียงคณะเดียวในอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา คือ ลิเกคณะดาวรุ่งดวงใหม่ เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิวัฒนาการสภาพปัญหา และแนวทางการส่งเสริมลิเกมหาชาติทรงเครื่องซึ่งเป็นศิลปะการแสดงแขนงหนึ่งในวัฒนธรรมไทยภาคใต้ และจะทำให้เกิดองค์ความรู้ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อเยาวชนรุ่นหลังและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ลิเกมหาชาติทรงเครื่องในบริบทวัฒนธรรมไทยภาคใต้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการลิเกมหาชาติทรงเครื่องในบริบทวัฒนธรรมไทยภาคใต้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมลิเกมหาชาติทรงเครื่องในบริบทวัฒนธรรมไทยภาคใต้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดเหตุผลที่สำคัญ คือ ศึกษาวิวัฒนาการของลิเกมหาชาติทรงเครื่อง ลิเกมหาชาติทรงเครื่องเป็นศิลปะประเภทหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมลักษณะและแบบแผน วิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของชาวดำ เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทำให้ความนิยมในการชมลิเกมหาชาติทรงเครื่องลดน้อยลงไป อาจทำให้ลิเกมหาชาติทรงเครื่องสูญหายไปจากวัฒนธรรมไทยภาคใต้ได้ จึงต้องศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลไว้เพื่อเป็นแนวทางในการฟื้นฟูการเล่นประเภทนี้ต่อไปได้

โจทย์คำถามการวิจัย

การศึกษาวิจัย ลิเกมหาชาติทรงเครื่องในบริบทวัฒนธรรมไทยภาคใต้ มีโจทย์คำถามในการวิจัยนี้ คือ

1. ประวัติความเป็นมาลิเกมหาชาติทรงเครื่องในบริบทวัฒนธรรมไทยภาคใต้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นมาอย่างไร

2. สภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมลิเกมหาชาติทรงเครื่องในบริบทวัฒนธรรมไทยภาคใต้เป็นอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ลิเกมหาชาติทรงเครื่องในบริบทวัฒนธรรมไทยภาคใต้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ผู้ที่แสดงลิเกมหาชาติทรงเครื่อง โดยเชื้อสายและด้วยความชื่นชอบและมีพรสวรรค์ในการแสดงลิเกผู้ที่เป็นนักดนตรี ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นประชาชนชาวบ้านหรือพระสงฆ์ และประชาชนทั่วไปที่ติดตามชมลิเกมหาชาติทรงเครื่องมาโดยตลอดในเขตอำเภอระโนด จังหวัดสงขลาและอำเภอใกล้เคียง ซึ่งสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) โดยรูปแบบการสัมภาษณ์จะเป็นในลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ในประเด็น ประวัติความเป็นมาของลิเกมหาชาติทรงเครื่องในบริบทวัฒนธรรมไทยภาคใต้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมลิเกมหาชาติทรงเครื่องในบริบทวัฒนธรรมไทยภาคใต้ในปัจจุบัน

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้เลือกหมู่บ้านโคกคราม ตำบลบ้านใหม่ อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ในการศึกษา เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีคณะลิเกมหาชาติทรงเครื่อง ซึ่งเป็นลิเกมหาชาติทรงเครื่องคณะเดียวที่มีอยู่ในภาคใต้ ดังนั้นหมู่บ้านดังกล่าวจึงเป็นหมู่บ้านที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษา

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในประเด็น ประวัติความเป็นมาของลิเกมหาชาติทรงเครื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โครงสร้างของคณะลิเกมหาชาติทรงเครื่อง บทบาทของลิเกมหาชาติทรงเครื่อง ลักษณะของลิเกมหาชาติทรงเครื่องในแง่ของความบันเทิง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักไว้ เพื่อจะให้เห็นมุมมองที่หลากหลายมากยิ่งขึ้นภายใต้เวลาที่กำหนด ดังนี้

- 2.1 กลุ่มที่เป็นเชื้อสายและผู้ที่แสดงลิเกมหาชาติทรงเครื่องด้วยความชื่นชอบในเขตอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ซึ่งผู้วิจัยเลือกโดยใช้การสุ่มเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling)
- 2.2 กลุ่มผู้ที่เป็นนักดนตรีประจำคณะลิเกมหาชาติทรงเครื่อง
- 2.3 กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 2.4 กลุ่มประชาชนทั่วไปที่ติดตามชมลิเกมหาชาติทรงเครื่องมาโดยตลอด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ลิเกมหาชาติทรงเครื่องในบริบทวัฒนธรรมไทยภาคใต้ ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ในการวิจัย ดังนี้

1. หน่วยงานราชการต่างๆ เช่น สภาวัฒนธรรมอำเภอระโนด และประชาชนรุ่นหลัง เป็นต้น ได้มีความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการ สภาพปัญหาในปัจจุบัน และแนวทางการส่งเสริม ลิเกมหาชาติทรงเครื่องในบริบทวัฒนธรรมไทยภาคใต้ที่เป็นสิ่งที่มีคุณค่า ควรแก่การส่งเสริมและอนุรักษ์ลิเกมหาชาติทรงเครื่องให้ดำรงอยู่ในวัฒนธรรมไทยภาคใต้
2. เพื่อให้คนในสังคมได้ตระหนักถึงคุณค่า ศิลปะการแสดงลิเกมหาชาติทรงเครื่องที่เป็นส่วนหนึ่งที่ยังผูกพันยึดโยงคุณค่าหลักธรรมคำสั่งสอนที่มีต่อชีวิตคนในสังคมปัจจุบัน และในบริบทวัฒนธรรมไทยภาคใต้
3. เพื่อให้หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการส่งเสริม ศิลปะการแสดงลิเกมหาชาติทรงเครื่องของภาคใต้ให้ดำรงอยู่ในบริบทวัฒนธรรมไทยภาคใต้

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ลิเกมหาชาติทรงเครื่องในบริบทวัฒนธรรมไทยภาคใต้ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

ลิเก หมายถึง การแสดงชนิดหนึ่งมาจากชาวมลายู ที่มีพัฒนาการเป็นการแสดงของชาวบ้านที่อยู่บนฐานของภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทย อันมีคุณค่าต่อวิถีชีวิตของคนไทยและให้ความบันเทิงที่ผูกโยงกับวัฒนธรรมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ลิเกมหาชาติทรงเครื่อง คือ การเทศน์มหาชาติมีทั้งสิ้น 13 กัณฑ์ แต่ละกัณฑ์จะมีแสดงลิเกสลับกับเรื่องราวของการเทศน์มหาชาติ ที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับมหาเวสสันดรชาดก เพื่อชักจูงให้คนฟังเทศน์มหาชาติได้ความบันเทิงควบคู่ไปกับการฟังพระธรรมคำสั่งสอน การแสดงลิเกมหาชาติทรงเครื่องอาจมีคนตรีประกอบ หรืออาจมีการด้นกลอนสดประกอบการแสดงและการเทศน์มหาชาติ โดยในบางครั้งอาจมีการแทรกบทตลกเพื่อเพิ่มอรรถรสในการแสดง เพื่อให้ผู้ชมติดตามการแสดงได้ตลอดจนจบการเทศน์มหาชาติทั้ง 13 กัณฑ์

ผู้เป็นเชื้อสายลิเกมหาชาติทรงเครื่อง หมายถึง ผู้ที่ได้รับถ่ายทอดการแสดงลิเกมหาชาติทรงเครื่อง โดยได้รับการถ่ายทอดมาจากปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ที่เป็นผู้แสดงลิเกมหาชาติทรงเครื่อง จนมาถึงลูกหลาน ที่เป็นผู้สืบเชื้อสายการแสดงลิเกมหาชาติทรงเครื่อง

วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ได้รับการสืบทอดจากอดีตสู่ปัจจุบันเป็นผลผลิตของมนุษย์ที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ทั้งด้านวัตถุ แนวคิดจิตใจ วัฒนธรรมในท้องถิ่นจะเป็นเอกลักษณ์ของสังคมนั้นท้องถิ่นนั้นๆ วัฒนธรรมคงอยู่ได้เพราะการเรียนรู้ของมนุษย์ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันและสร้างสรรค์พัฒนาขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง

บริบททางวัฒนธรรม หมายถึง คำหรือข้อความแวดล้อมซึ่งแสดงถึงวิถีชีวิตของตัวละครชาติใดชาติหนึ่ง ไม่ว่าจะเกี่ยวกับภาษา ศาสนา ความคิดความเชื่อ ภูมิปัญญา เทคโนโลยี สภาพภูมิศาสตร์และภูมิหลังด้านประวัติศาสตร์ การเมืองและสังคมของชาตินั้นๆ

